מועדים לשיחה; קריאות חדשות בחגי ישראל — התעלומה

המבקש למצוא בחמשת חומשי תורה את משמעותו של היום הזה נתקל בתעלומה. רק פעמיים נוגעת התורה בנושא, והמידע שהיא מספקת בהן עמום:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן, זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ (ויקרא כג, כג-כד).וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם. כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ, יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם (במדבר כט, א).

לבד מפרטי הקורבנות, זה הכול. אין שום הסבר מה היום הזה מייצג, או מה מסמל צליל התרועה. התורה גם אינה אומרת באיזה כלי משמיעים אותה. זו יכולה להיות קרן של חיה, אך באותה מידה הכוונה יכולה להיות גם לחצוצרות שבני ישראל נצטוו לעשות ולתקוע בהן למקרא העדה ובאירועים מיוחדים (במדבר י, א-י). המוטיבים המרכזיים של המועדים האחרים – המצה והמרור בפסח, הסוכות בחג הסוכות, התענית ביום כיפור – לכולם ערך סמלי. אנחנו יודעים מה משמעותם וכיצד הם קשורים למהותו של היום. אך התורה אינה אומרת לנו מה קול התרועה מסמל. האם זהו קול של שמחה, של אזהרה, של בכי? איננו יודעים.2רבנו בחיי, כד הקמח, ראש השנה, מאמר שני.

התורה אף אינה משתמשת, לא כאן ולא בהקשר אחר, במונח "ראש השנה". הוא מופיע בתנ"ך כולו רק במקום אחד, המתייחס דווקא ליום כיפור: "בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר אֲשֶׁר הֻכְּתָה הָעִיר, בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הָיְתָה עָלַי יַד ה' וַיָּבֵא אֹתִי שָׁמָּה" (יחזקאל מ, א). התורה אף מבהירה בפסוקים שציטטנו שהיום שאנו קוראים לו ראש השנה איננו ראשיתה של השנה: היא מציינת אותו כיומו הראשון של החודש השביעי, לא של הראשון. החודש הראשון הוא ניסן.

אם כן, איך הגענו לחג ראש השנה שאנו מכירים כיום?

בשלבים הראשונים בהתפתחותו של עובר, כשעדיין אין הוא אלא צרור קטן של תאים, הוא כבר מכיל את הגנום, את שרשרת הדנ"א הארוכה שתצמיח ילד ולימים גם אדם בוגר. המבנה הגנטי שעתיד לעצב את האדם הזה נמצא שם כבר מההתחלה. כך הוא גם ביהדות. "מקרא, משנה, תלמוד ואגדה – אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות לפני רבו כבר נאמר למשה בסיני".3ירושלמי, פאה ב, ד. התפתחותו של ראש השנה הייתה גנוזה כבר בגרעינו הראשון. אך כדי לדעת כיצד התפתח, עלינו לפצח את הרמזים.